

ÜLIÕPILASLEHT

N° 2

TARTU ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLERANDJA

NOVEMBER

1920

ÜLIÕPILASLEHT

№ 2

NOVEMBER

1920

Helmi Neggo.

(16. okt. 1892 — 2. nov. 1920).

Helmi Neggo oli põhjamaade hingetugevat, uhket ja karsket tõugu. Oli üks haruldaste naiste seast, kes tõsise süvenemise kaudu, tugevalle tahtele ehitades kujunes harmooniliseks isikuks, teadlikult ja tahtes, et kasulik olla, ja hää ja eluäärt. Et tohtida lahtisilmi elada elu, sooja südamega, selge mõistusega elada teda.

Ja ikka teada: Kust tuleme? Kuhu läheme? Miks?

Ei mitte oletulesid teha tänavi nurkel ja seebimulle pu-
huda ja õnnetu olla, kui need haihtuvad.

Ilm on, kuis ta on. Ja inimesed pole inglid. Kuid iga-
üks peab toimima ja tegutsema oma parema äratundmise juhi-
tud, hinge sujutud väärilised perspektiivid elusihide raiumiseks
tulevikku.

See pole allumus, resignatsjooon: piire teada ja piirduda
võimalikuga.

Hoopis vastuoksi. Ei ole raske ehita õhulosse, küll aga
väiksegi maja, pinnakindla, mis sääal seisaks olemisrõõmsana.

Helmi Neggo ei kärpind unistusi, silmaspidades tõelisuse
liig lühikest mõõdupuud, ega mõõtnud tõelisust unistuse liig pika
mõõdupuuga. Ta ei jäänd nende vastolude kammitsa kuis paljud
jäävad, araiks saades ja kinnisiks, käte loiult jättes rüpelais-
kusesse. Ja kui ta kunagi komistaski neisse, siis sai ta üle sest.
Unistus ja tõelisus sulasid ühte tõsise, sügava elu tegurina.

Nagu iga rahwa saatuses määrav osa on kahel faktoril:
alalhoidlikkusel ja uuenemisel, nii ka inimelus. Perekonna
traditsjoooni olu annab isikulle tüvikindluse, iseteadvuse, kuna
selle puudumisel isik iseenesest peab looma niidid nagu ämblik,
et leida enesele toetuspunkti.

Helmi Neggos amalgameerus traditsioon individualiteediga. Tal oli õnn sündida kindlavaatelises Eesti haritlasperekonnas. Vanemilt omandas ta nende anded; tas arenesid need veel kõrgemale astmele, mis puudub eriti ilu mõistmisesse. Kui isa omal ajal käis loodusest läbi raamat käes, ei ühtigi nähes metsa salaelust ja välja elamisest, siis tütar läks samu radu avasilmi, kõik nähes — ei nähes tihti, vaid armastades, illu suubudes, imetlusse, olles hinges üks kõigea jõulises ekstaasis.

Rahvuslise tunde süvendamiseks saatis isa tütre Soome, kaasa andes oma suure tööjõu ja tööarmastuse.

Soome jäi ta kauaks. Lõpetas keskkooli abituriendina, siis ülikooli, õppides muu seas etnograafiat ja ainelise vanavara tundmist prof. Sireliuse juhatusel, archäoloogiat, ajalugu, kunstiajalugu ja esteetikat. Kuid ta ei soomestund — oli kojuigatsev, Eesti erikultuuri mõistvalt hindav ja vajav. Käies Ateneumis kunstiga tegelikult tutvunemas, käies hästi korraldud suurepärastes muuseumides, pidi lõpmata analoogiaid tõmbama säälse ja koduse vahel.

Elav, innukas hingelaad, terav-tabavalt otsustav inimeste ja olude üle; erk, otse ahne vaim ilmete kogumises; sarkastiline, pääletungiw vaidlusis — niisugusena mäletatakse teda neilt ajult.

Ülikooli vaheaegadel käis ta kodu-kihelkonnas Kolga-Jaanis ainelist vanavara korjamas. Ta too-aegne teaduslik tegevus samuti kui suurem osa pärastpoolsest seisis ainelise vanavara uurimises, mil alal ta oli ainuke ajakohase ettevalmistusega eriteadlane Eestis. Ta töö sai sisukaks ja sügav-hüvitavaks tas eneses peituva kunstniku anni, ta tabava vormimõiste, ta sügava sissetungimise võime läbi valitud alasse — rahvakunsti. Sinna aega kuuluvad ta kõne Patkulli üle ja ta kandidaadikõne muinasestlaste matuskometest. Vähe hilisemasse aega kõne Eesti rahvusliku kunsti üle.

Need olid paljutöötavad tööd — uurija kirjutused, süsteemaatiliselt tõsised ja järjekindlad. Nad võitsid usalduse, mis tasakaalse inimese töö äratav, kes vajutab oma vaimu pitsati kõigisse, mis teeb. Kuid suurel määral ei peitu nende tööde väärtus ja veetlus ajaloolises käsitlusviisis, nende meetodis ja loogikas, vaid nende kriitilises küljes, nende temperamendis, esteetilises innukuses, moraalses tõsiduses ja iseseisvuses. Ole-

vikku ja tulevikku uskudes tunneb ta mineviku vägevat mõju avaldust neisse, mida vaid vaja õigesti mõista ja õigesti kasuta.

Helmi Neggot ei avatlend kunagi eluvõõra teadlase askeetiline perspektiiv. — Elada tahan! Ta ei sulend end oma kirjutuskambri, ei vältind killustavat tööd. Ülikooli lõpetades heitis täie hingega museumi töisse, pärastpoole, ju haigusega maadeldes, luges rahvaülikoolis lühemat aega. Mitte fiktsjoo-nega, vaid elu enesega tahtis võidelda. Ausalt, vapralt ja rõõmsalt lahenda selle elu probleemi, mis tal elada. Ja seda täp-päälse, kohusetruu toiminguga, ei unistamise, soovimise läbi. Sest ta eluigatsus haaras tahtvatena, tugevatena peopesadena olemisse et võtta — ja anda siis. Mis Helmi Neggo valmist on suutnud anda, ei ole palju. Mõnesugused korraldused E. R. museumis, mõni kõne Eesti ainelise vanavara ja rahvakunsti küsimuste kohta üldse, mõni kirjandusarvustus, mõni ajaloolise sisuga kirjutus ja mõnikümmend ajalehe artiklit — see on väliselt kõik.

Kuid nende kirjutuste rohkuse järele ei pea hindama nende autori kaotuse suurust, vaid nende seesmise väärtuse järele.

Ei kelleltki vist ole saand sügavamat, armastavamast mõistmist Eesti omapärane kunst. Liig kalduvad ollakse oma aja vaatekohast hindama mineviku inimese elujärge ja hingeelu, mis siiski liikus koguni teistel foobastel. Mitte kõik, mis meile nüüd hirmus näib, polnud raske siis ja ümberpöörduvalt: murel oli teine värving, rõõm helises teises helitoonis kui nüüd.

Tihti on Helmi Neggo dokumenteerind seda rõõmu, mis ta tunnud lugedes kannukirjes ja riiete ornamentikas — rahva hinge mõistmise keelt.

Samuti kodune oli ta looduses. Isegi puid on ta mõistnud, neid põhjamaa suuri, tõsiseid, nunnahingelisi puid, mille talve piin ja igatsus kevadel puhkeb õitsengus. Pihlakaid, toomi, sirelid... Samuti ehituste ustavat asjalikkust ja monumentaalsust, kuis nad väljakasvavad omast ümbrusest orgaaniliselt nagu metsatukad ja puhmad. Vanu tühje kõrtsegi, maanteesse haaravaid, et peata teekäijat.

Ta on ilu hinnates, vormiväärtust mõistes mõistnud ühtlasi elu väärtust ja pühadust, ta suurevõimelist jõu ja õnnekuse küllust. Veel on talle annud, rohkeandelisele ise, õnnesilma-pilke loovajõu jumaldamise võime, mida ta tihtigi dokumen-teerib omis arvustuisis. Need on kunstiteosed eneses, mis osaks saand me kunstnike paremille teostelle.

Mitte toodangu suurus ei seisa Helmi Neggo nime taga, vaid suur inimene. Mitte mis ta teind, vaid mis ta oli. Peab tahtmatagi uskuma neid lubadusi, mis ta ande jõud ja teadmiste hulk andis, ja austama, ehkki see suurel määral lubaduseks jäi. Ta isik oli ta meistritöö, ta elu toodang.

Kuid Helmi Neggo oli tervislikult nõrk, oli haige, nagu paljud me andelisist eristund, peenenend hingeeluga inimesist, kellel pole püsivat jõudu, ei ole mateeriat hinge ja annet kandma. Valu ja haiguse käest veel trotsitakse katkendid teosist, mis kunagi ei ilmu. Loodus on kuhjand inimesse ülimaiks peetud omadusi, lasknud need üliastmeni areneda, avand tuleviku võimalused, näidand suure elutöö perspektiivi. Näib kindel-kindel kõigi kogemuste harjalt, kõigi teadmiste tipult tõusta murdumatute tiibsulgiga omapäraselle äratundmiselle. Ent lend peab jääma nii tihti hoo võtmiseks; enne tõusuni jõudmist halveneb jõud. Nõrketakse jõu külluses, murdutakse tahte külluses. Ja kes tahab, võib unista vaid, mis oleks võinud saada.

Kõnes Eesti rahvuslikust kunstist kirjutas Helmi Neggo: Saja aasta eest elas Kolga-Jaanis kuulus iludus. Kui ta läbi kiriku sammus, rökkasid ta kodaratega rahad vastu sõlge, keed ja pärlid ja palju ehteid. Kümned kirjud siidipaelad lehvisid tanust. Kuid kõige kuulsam oli seelik. Selles oli kaksikord enam kurduid kui harilikkudel seelikutel, ta oli hirmus raske, et seda ainult „kivireeks“ hüüti. Aga „kivireega“ tantsides rikkuski noorik oma rinnad ja suri kui oma suure toreda ilu ohver.*

Kas pole see lugu sümbool ta enese elust?

Ei aitand Vahemere õitsvad rannad. Õnne momente andsid nad, ei tervist. Ja maastikust, mis otsekui hõbefiligraan, tõusid ikka kodused kraavikaldad, kassikäpad ja hiirehännad ning igatsus istuda neis. Ja kihutasid lühikesed teated väljamaa lehis sest väiksest kangelasrahvast kuskil kaugel põhjas — „this gallant little people“. Kojusõidul elas ta laevaõnnetuse Hiiumaa ranna lähidal läbi, mis rängasti mõjus.

Kuid Helmi Neggo tahtis elada. Ja ta elujõud oli kui roheline rohi — kui valu ja haigus puistas mulda, klaasikilde ja kive pääle, ta ikka kasvas läbi sellest — õhku, tuulde, valgusse.

Ta töötas veel — oli pööre nii mõttes kui stiilis tuntav. Inimhinge terinev, kogemusline tundmine, psühholoogiline eritlus, üksikasjusse süübitmine, eriomane kultuur-ajalooline aisting rääkis igast leheküljest.

Igas lauses oli elujõudu, iga rida oli lükitud eladatahmise punasesse niiti.

Ometi tuli suur-suur jõuetus. Käed olid väga väsind, et kauem lahti hoida elu ust, jalad väga nõrgad, et astu veel mõni samm lävelt elu tупpa. Uks löödi kinni, samm lõigati katki, sõna pooleks.

Eva Pedriks.

Kuidas ühineda?

Meil on suur hulk üliõpilasorganisatsioone ja neid tekib iga päevaga ühtelugu juure. Seda organisatsioonide suurt arvu tuleks ainult tervitada, rõõmu tundes selle üle, et meie tulev intelligents nii mitmekesine on, nii rikas püüete ja sihtide poolest, nagu seda käesolevast nähtusest loomulikult võiks järeldada. Kuid kahjuks pole see nii. Suurem osa Tartu vanemaist üliõpilasorganisatsioonest ei erine üksteisest kuigi palju sisuliselt, vast ainult vormiliselt. Neil on peaaegu ühesugused eesmärgid ja püüded, nad võiksid väga hästi üheskoos töötada, kuid mingisuguse jonnaka uhkuse pärast ei taha nad seda tunnistada, ühinemisest rääkimata.

Sellega võiks veel leppida. Võib olla on paremgi, kui üliõpilasorganisatsioon võimalikult rohkem on, mille tõttu ka liikmete arv igaühes neist väiksem oleks. Pole nad ju mingisugused kutseühisused, vaid noore, otsiva, areneva intelligentsi ühingud mis oma liikmeile kodu ja seltskonna aset peaksid täitma. Ja viimase ülesande teostamine oleks ainult siis mõeldav, kui üksiku organisatsiooni liikmete arv võimalikult piiratud oleks.

Kuid asjal on veel teine külg, millega kuidagi ei saa leppida. Meie organisatsioonid on moodustunud väikesteks riigikesteks, mis alatasa isekeskis sõjajalal on, olles lahinguvalmis ja püüdes kasutada iga väikest põhjust, et teisele kallale tungida, nii et see mingisuguseks spordiks on muutunud. Kuid kahjuks minnakse selle spordiga liig kaugele. Isiklikke väiklasi näaklemisi segatakse üldiste ettevõtetega, mille tõttu viimased muidugi tõsiselt kannatavad. Aastate jooksul on tekkinud mingisugune pime organisatsiooni uhkus, mis kõigi teiste organisatsioonide pääle vaenulikkusega, teatud eelarvamisega ja põlgusega sunnib vaatama. Seda organisatsioonide vahelist antagonismi õhutatakse ja pärandatakse põlvest põlve. See on meid viinud nii kaugele, nagu meie praegu oleme. — Ja et meie vanemad organisatsioonid juba

enam-vähem kristalliseerunud üksused on, siis on raske oletada, et see nii pea, või üleüldse muutuks. Raske on loota, et meie organisatsioonid oma endiselt seisukohalt loobuksid, vaevaks võtaksid üksteist tundma õppida, et selle tagajärjel ka üksteisest rohkem lugu pidada, või vähemalt üksteise olemasolemisega lepiksid.

Suurem osa meie organiseeritud üliõpilasist ei tunnista muud kui oma organisatsiooni. Kuid üliõpilaskonnal on pääle üksikute organisatsioonide erihuvide veel ühised huvid, mida üksikud organisatsioonid mitte rahuldada ei suuda. Nende täitmine on ainult ühisel jõul kõige tagajärjerkkam. Sellele arusaamisele oleme ühel häälel jõudnud. Arvamised lähevad lahku vaid ühinemise mooduse suhtes.

Ühinemise katseid on juba varem tehtud — asemikkude kogu näol. See oli ainult üliõpilaste osaline ühing, organiseeritud üliõpilaste ühing, kuna organiseerimatud täitsa puudusid. Kuid iseloomulik on Eesti üliõpilaskonnale see, et see asutus oma ülesannet mitte täita ei suutnud, s. t. tal ei läinud mitte korda kõiki Tartu organiseeritud üliõpilasi ühendada. Vormiliselt oli küll ühendus olemas, kuid sisuliselt oldi sellest kaugel. Ei suudetud ega tahetudki loobuda kitsarinnalisest organisatsiooni poliitikast, kui seda ka üldised huvid nõudsid. Omavahelised hõõrumised keetsid edasi. See mõjus muidugi halvavalt asemikkude kogu töö pääle, sest võimata oli mingisuguseid positiivseid tagajärgi saavutada, kui ta liikmed sihilikult üksteise vastu töötasid, kuna mõned isegi mingisuguseil isiklikel põhjusil täitsa eemale jäid, mille tõttu muidugi ühing osa oma autoriteedist kaotas. Ühinemine polnud nähtavasti õigele alusele seatud.

Nüüd otsime uut teed ühinemiseks. Meil on juba sel alal oma kibedad kogemused, mis meile juhtnööriks võiksid olla.

Ühinemise eesmärgiks peaks olema kogu Tartu üliõpilaskonda puutuvate küsimuste lahendamine, mis peaaegu puht majandustehnilist laadi kannavad. Selle tõttu peaks ühinemine võimalikult erapooletule pinnale seatud saama, eemal hoides igasugust erakondlikkust. Asemikkude kogu kurb minevik näitab, et meie organisatsioonid erakondlikkusest loobuda ei suuda. Tulevik ei tööta igatahes ka mitte ses suhtes nende poolt mingit muutust tuua. Seda kinnitavad meile ksv. Ilvese sõnad (Üliõpilasleht nr. 1.): „Iga üliõpilane on esiteks oma organisatsiooni liige ja siis alles üliõpilaskonna liige. Ei ole võimu, mis kõrvaldaks seda asjaolu.“ Siin lubatakse meile kindlal sõnal, et organisatsioonid ka edaspidi

oma kitsarinnalist kildkonna poliitikat edasi tahavad ajada, kõige päält oma huvisid silmas pidada, selle pääle vaatamata, kas see tervele üliõpilaskonnale kasulik või kahjulik. Sarnast ühistöötamist me tunneme juba.

Teiseks oleks õige ebaloogiline organisatsioon ühinemise aluseks võtta. Nad ei kujuta enesest mingisuguseid ühtlasi tervikuid. Neil on suuremalt jaolt kõige mitmekesisem koosseis, tihti lahkuminevate põhimõtetega ja ilmavaadetega. Sarnaste mitteühtlaste kogude esitajad oleksid häälteenamusega läbiläinud kandidaadid, järjekult ainult organisatsiooni teatud osa esitajad, mis suhteliselt õige väike võib olla. Nähtavasti eksitakse siin rängasti proportsionaalsuse põhimõtte vastu.

Ühinemine peaks võimalikult avaramale pinnale asetatud olema, nagu see ainult I. projekti järele mõeldav. Peaks võimalus antama üliõpilasile, kes mingisuguse ühise idee kandjad, mis ühiskondliku tähtsusega, näit. karskuse aate jne. poolehoidjale, ühineda ja oma mõtte toetamiseks oma edustajaid keskedustusse saata, selle pääle vaatamata, kas kuuluvad nad ühte, mitmesse, või üleüldse mitte mingisugusesse organisatsiooni. Ühtlasi poleks ka üksikuil organisatsioonel võimalus ära võetud ühendatult esineda, kui nad endid ühtlase koguna tunnewad.

Kuid kõiki neid mitmesuguste üliõpilasgruppide edustajaid peaks ühendama üks idee — ühised huvid. Need peaksid seisma kõrgemal kui kõik muu.

Valimismooduse juures nimekirjade abil kaoks muidugi kontakt valijate ja edustajate vahel. Kuid ma ei näe, et see suur õnnetus oleks. See hõlbustaks ja kiirendaks isegi keskedustuse tööd, sest siis poleks edustajad sunnitud iga väikse küsimuse otsustamiseks enne oma organisatsiooni seisukohta teada saama, mis vanasti asemikkude kogu tegevust tuntavalt takistas. Selle juures eksitaks jälle õigluse ja ühtluse põhimõtte vastu, sest organiseerimatute edustajad oleksid ometi sunnitud iseseisvalt talitama, sest organiseerimatute kokkukutsumine pole kerge.

Keskedustusse peaks valitama üliõpilasi, kes töövõimsad ja asjast huvitatud. Nende kogu peaks olema võimalikult erapooletu, siis oleks ta usaldusvääriline ja autoriteetlik. Tema ainukene deviis peaks olema — ühised huvid.

Leian, et eeltähendatud põhjusil oleks ühinemine ainult esimese projekti järele võimalik ja püsiv.

H. Reital.

Tundkem üksteist!

Meie, üliõpilased, oleme kui üksikule ookeani saarele laeva hukkumise tõttu paisatud mitmetõulised rahvad, tundes üksteises ainult kollanahkseid, punanahkseid, mustanahkseid ja valgenahkseid, ja sellest väljainnes ei katsu liginedagi üksteisele, tunnistases enese vääriliseks ainult oma enese tõu tundemärke. Valgenahkne vihkab mustanahkset, sest neeger on tema nimi ja jumalate poolt on temale orjapõlv määratud. Niisama kannab kollanahkne enese südames metsikut viha nii valgenahkse kui ka mustanahkse vastu, sest mõlemad ei ole kollased ja kollane tunnistas ainult kollast. Ja tõugude vahelist tülitsemist lõkkel hoides ei pane keegi neist tähele, et toidumoon lõpeb ja et ikkagi ainsaks teeks on ühisel jõul kokkulüüa sõiduriist ja ühisel nõul purjetada vahusele merele, vastu ääretule lõpmatusele — otsima uusi sihte, saavutama uusi ilmasid.

Toidumoon lõpeb, aga keegi ei mõtlegi vist arusaada üksteisest, enne kui häda sunnil leitakse tarvidus olevat süveneda kaasviibija hingesse, otsida ühiseid huvisid ja väljapääseteid sest igavesest üksteise pääle kokkukuhjatud tülide labürindist, mille saavutamine aga vast siis ehk võimatu — sest tõmmunahksemete nälja kustutamise abinõu ehk valgenahkse püüd võimu järele järeldeb teatavaid tagajärgi. Ja vahutab edasi meri, ja haigutab edasi igavik — siis ei ole enam võimalust lahutada vahutavaid voogusid ega saavutada lõpmatuse taga peituvaid ilmasid.

Ja peaaegu selle juures seisame praegu.

Nii vana kui on Eesti üliõpilaskond, nii vanad on ka nende vahelised — peaaegu on nad vist paratamatud — hõõrumised. Ei ole suudetud kuni siiani rahus elada oma naabritega, alalised tülid, viimasel ajal isegi ilma abinõude valimata, oma vastase hävitada püüdmine, sääli juures isegi seltskonna sellesse kiskumine ja ajakirjanduse neis sihtides tarvitamine — see on esile tekkinud viimaste aastate kestes — ja selle vastu, et loomulikult selle likvideerimisele oleks pidanud asuma, on aiva suurendatud seda antagonismi, mille alged juurduvad üleüldse meie üliõpilaskonna ja selle organisatsioonide loomises.

Ma ei võta arvesse siinkohal vahekorda muulaste-üliõpilastega, kellega loomulikult juba hääl jalal ei saa seista, silmas pidades sügavaid ajaloolisi suhteid, mis aga siiski juba aegade muutuse tõttu tungvalt revideerimist nõuavad. Mina arvan ainult

Eesti üliõpilasorganisatsioonid ja nende ümber gruppeerunud üliõpilasi, kelle üksikuid esitajaid tuntakse omavaheliste tülide ja üksikustest lugupidamatuse tagajärjel ainult väliselt, süvenemata sellesse, mis peitub nende välise koore all. Ja selle tagajärjel on niivõrd üksikustest kaugenetud, et juba raske on uskuda seiskorra paranemisse tulevikus.

Nagu öeldud, juurdub vastastikune antagonism organisatsioonide tekkimisest alates. Arusaamatused, mis tol ajal nii möödapääsematud näisid olevat ja mis traditsiooniliselt pärivuse tõttu isalt pojale ja pojalt pojapojale edasi antud said, on suurendatud nende arusaamatustega, mis nende päale tekkinud. Ja et aegade jookul ja pärivuse tõttu, süvenemata põhjustesse ja selle algtekkimisesse, nendest nii suur koloss kunstlikult ehitatud ja möödapääsematus loodud on — siis on ka selle tõttu tingitud see seisukord, milles praegu elutseme ja millega katsume peri olla.

Meie Eesti üliõpilaskonna organiseeritud elu on eristunud kahte isegruppi — seltsid ja korporatsioonid. Need moodustavad meie organiseeritud üliõpilaskonna ilmet ja osalt ka meie tõusevat haritlaste peret. Aga just nende kahe grupi vahel valitseb suurem antagonism kui mujal, vaatamata selle päale, et iga isegrupp üksikult ei saa leppida sellega (ja mille tagajärjel juba põhjendatud antagonism), et ühed seltest tegutsevad väliselt korporatsioonidena ehk mõni selts sisemise korporatsioonina.

Ja just nende nimetatud kahe grupi vaheline hõõrumine on rohkem pärivuse iseloomuga, kui mingi muu. Loomulikult ei saa see organisatsioon neid sallida, kes sisemise kokkuleppimatuse tagajärjel organisatsioonis temast lahkuma olid sunnitud, enesele teist ilmet ja teisi eripüüdeid omaks võttes, kuid ainult tõulise viha tagajärjeks peab panema viimase vihkamise esimese poolt, kui see mitte viimase autu olekuga ehk sündmatu ülevälpidamisega tingitud ei ole. Kui aga seda sündinud ei ole, siis on ainult oma isade väärilised pojad väärt edasi kandma neid arusaamatusi, mis on mõtlematuse tagajärjel lasknud sündida nende poegade isad.

Eesti korporatsioonid on nooremad kui seltsid — ja nende pihta on saadetud ja saadetakse praegugi vibumeeste arvates surmanoole. Abinõude valimises ei tehta vahet — suusõnal ja trükitult — ajalehis ja ka Üliõpilaslehes lubatakse enestele väljastumisi korporatsioonide kohta. Tuuakse esile kõige päält müidugi värvimüts ja dekoreeritakse seda „kulunud aumõistega“ — sest moodne „sisemise täiusega ja nüanssirikkusega üliõpilane“ ei

vajavatki ausust, ta ei teadvatki aususest ja aumõistest ja järeldusena olevat vääriiline muidugi siis viimasele kaabakale, ainult selle vahega, et üks trellide taga, teine aga vabalt ja ülikooliski liikuda võib. Pääle „kulunud aumõiste“ ja värvimütsi tuuakse esile veel kõiksugu muid kiviajast pärit arvamisi, mil ei tegeliku elu ega oluga mingit ühist ja mis peitub esiletooja tumedas teadmatuses. Ja just selle teadmatuses, lisaks sellele veel pärivuslikud eelarvamised, õhutatakse viha ja tekitatakse suuri hõõrumisi, mille tagajärgedega aga kuidagi viisi rehkendada ei taheta.

Õhutatakse vihavaentu, kuid selle vaheajal andutakse parema tahtmisega ühistele püüetele, rohkemgi — andutakse ühisele tööle ja püüetele ja suurendatakse vastastikust antagonismi. Selle kindlad tõendused on artiklid kadunud Üliõpilaste Lehes ja need ettevõtted, mida on olnud nii mitu ja mis on kavatsetud olnud kõige paremate sihtide saavutamiseks, kuid mis on kannatanud tõelise fiasko sallimatuse ja üksteise mittetundmise tagajärjel. Ei ole suudetud veel kunni siiani leida seda platvormi, millele kõikumata ja täie teadvusega oleks võidud toetada ja mis oleks andnud kõigile täielise tagatise.

Kuid Eesti üliõpilaste ühiseid huviseid silmas pidades tuleb kord ometi arusaamisele jõuda ja kõrvale jätta endised päritud ja sibilikud arusaamused. Tuleb ligemale astuda oma naabritele ja otsusele jõuda, et välimise koore all ka sisemus peitub ja võimaldada oma sõprade otsimist ka mitte nende seast, kellega küll ühine koor, kuid erinevad sisud. Tulevad revideerimisele võtta pärivuse tõttu edasikantavad arvamised, tulevad revideerimisele võtta endised arusaamused, millega nii palju on rikutud vastastikust liginemist, tulevad läbi kaaluda ja kui mittekohased ja kõlbulikud hävitada pääliskaudsed arvamised üksteise kohta — siis alles saame kindla tagatise ühisele tööle, siis kerkivad Eesti üliõpilaskonna ühise töö tagajärjel väärtuslikud saavutused, siis saab Eesti üliõpilaskond seks volavaks veeks, mis toob elu ja kosutust ning jõudu ümbritsevale ühiskonnale, pääasjalikult aga iseendale.

Karl Peterson.

Kirjad üliõpilaskonnast II.

Inimese üheks hääks omaduseks on kahtlemata tema muutlikkuse võime. See on ta sügava loomuse omadus. Juba ükski selle asjaolu tõttu võib inimene uhke olla enese üle, sest kõik-

sugused milgi viisil tekkinud pahed ja äpardused leiavad temas loodetava ja usutava ravitseja ja hääkstegija. See on kui lunastaja arenemiskäigul.

Ning palju suuri asju ja kavatsusi, ühtlasi palju asjatumat häda ja kannatust, on toonud selle asjaolu ignoreerimine ja hülgamine. Kuid samuti pea loomulikult ega mingi tagamõttega tõusevad aga inimestes seisaku pooldused, kalduvused ja eelmärgid, ning sagedasti võetakse seda kui tarvilist, möödapääsmatumat ja enesestmõistetavat fakti. Muidugi on viimase nähtuse põhjused õieti laialised ja keerulised; seepärast võib sellest rääkida ainult üldistes joontes. Iga üksiku inimese vananemise käigul on sarnane ajajärk üldiselt tuttav, kuid see ainult teataval ajajärgul, ning tahtlikult ja sihilikult võib sedagi kergesti eemal hoida. Ainult alalise muutumise tõttu võib inimhing end täielikult avaldada, ning oma olemuse täieline avaldamine ongi kõige selle olemise pääpüüd. Siin vahest peitubki see ilus „alati noor olla“. Ent meie pool mõistetakse seda jällegi hoopis teisiti. „Alati noor olla“ — igavesti teklit kanda.

Kui meie juures on tegemist mingisuguste ebaloomulikkude ja naljakate nähtustega — siis on see äärmiselt kunstlik sünnitus, ning see on alalhoidev ainult äärmiselt komplikeeritud abinõudega. Neist nähtustest teatava aja jooksul sisendatud eelarvamised võivad kaunis ligidalt süübuda inimloomusse, kuid ühes sellega peab tingimata kaasas käima ta üldine inertsus, saamatus ja võimetus. Ning kui tahetakse viimastest lahti saada ehk saadakse, siis on igasugusele eelarvamisele traagiline lõpp.

Sisendatud eelarvamised võivad isikule kauris ligidasteks saada, ja nende igasugune haavamine ja puudutamine võib temas lõpuks välja kutsuda otse füüsilist kannatust. Asjaomane isik muutub vaimselt haiglaseks. Ent niisuguse haige ravitsemisega peab diplomaatiliselt talitama nii, et ta lõpuks meid välja viiks punktile, milles osutub nende eelarvamiste kogu saladus ja oluline keskkoh. Harilikult on see punkt õieti naeruväärne ja iseenesest hüljatav, kõrvale heidetav. Haige, selle punkti leides ja temast teadlikuks saades, ammutab arusaamist ja julgust, ta ravitsemine muutub kergemaks ja tervenemist töötavamaks. Üldse, kui tehtakse mingist eelarvamistest võitu saada, siis juhitagu asjaomane isik seisukohale, kust ta enese olemust vaatleks teistsugusest seisukohast, kui ta seda harilikult teeb. Ning niisuguseid soodsaid ja õnnelikke seisukohti leides võime kindlad olla, et eelarvamisest kergesti võitu saame.

Terasemalt meie üliõpilaskonna elamist jälgides ja analüseerides jõuame mingisugusesse pentsikusse ja väga haiglasse umbsoppi. Ma ei saa luua sellest ühtki tervikulist kujutlust. Katse ühtlast kujutlust luua osutub katkise lõnga kerimiseks, misjuures peame alati jätkama ja sõlmima, et siiski mingisugust vördjast meelegaletuseks näpitseda.

Kui meile tahetake tõestada ja selgitada, et asi kõik korras olevat, midagi ses suhtes enam soovida ei laskvat, maksev kord traditsiooniks kujunenud olevat ja seega tugevaks saanud, siis ei saa sellest ikkagi aru ja kutsub vastuvaidlustele. Eelmise mõttega on harjunud alati esinema pea kõik meie vanemad organisatsioonid. Kaks isearvamist pääasjalikult ei luba sellega nõus olla. Esiteks ei tea meie sugugi, kui suurel määral on ta siin traditsiooni ja teiseks, kui ta seda olekski, kui tugev alus tal selgi korral ol^{sk}s. Traditsioonid võivad teiste samaaegsete nähtustega vastolli^{sk} sattuda ja peame neist mõnedki kahjulikeks tunnistama. Ning neid kahjulikke nähtusi on meil liatigi palju. Ent võsu, mis on tüve otsekohene ja verisuguline sünnitus, ei saa me parandada eraldi, vaid peame katsuma muuta ka teda sünnitava tüve omadusi ja koosseisu. Üliõpilaskonna „kiratsemise vormide“ reformeerimise juures ei saa me samuti teisiti. Siingi peame sügavamalt päale hakkama. Võetagu seepärast see asjaolu ligema käsitamise alla, iseäranis nende poolt, keda ta ligemalt ehk otsekohesemalt puudutab.

Meie üliõpilaskond moodustab nii võrratumalt kinnise ringi oma ette. Tas ei ole seda aga mitte teatud üksusena, mille sisepool oleks liikumine ja elavus, üksteise mõistmine ja mõistmise võimalused. Ta jaguneb aga siin sisepoolgi veel rohkearvulistesse erisugustesse üksustesse ning kinnistesse üksustesse. Niipalju kui on organisatsioone, sama palju üksteiste arusaajate inimeste kogusid, sama palju on meil üldse iseseisvaid inimesi, mõtteid, arusaamisi, sama palju saab ka tulevikus olema Eesti Vabariigis inimrühmitusi, vaateid ja arvamisi. „Mis aga üle selle, — see on Jumalast“. Salapärasena ja tummadena liiguvad aga nende erirühmituste üksikud inimesed. Just nagu uimased ja vastastikku mõistmatumad. Ainult värvimüts ja rinnapael räägivad kõige selgemat keelt. Need kaks asja on sõnaohtrad, otsekohesed ja avalikud. Kui taevast, maad, elavat ja elutumat loodust on vannutatud vaikima mõne ebalojaalse toimingu juures, räägivad need kaks asja avasuul kõik saladused. Jah! imelikud inimesed on meie pool — nad tahavad saada legendaarseiks. Nad tahavad, et neid vaadeldaks tummadena liikuvaina, et siis igal oleks oma vabadus kududa mingisugust fantastilist mõttelõnga paljaste kujude mitte midagi ütlemisele. Näib nüüdisaeg seks vahest kõige soodsamana (Vrdl. d'Annunzio).

Tehakse tähtis nägu, käiakse aidlatid käes, lüüakse väike käsilahing^{sk} uulitsa nurgal, ehk hoovivärsin. Varastatakse mõnelt mehelt värvimüts, palja päi jäetud põgeneb oma-poolse bandega ja teispooled kõnnivad triumfeerides oma teed.

Päältvaataja aga kehitab õlgu: Muidugi peab siin olema tõsine, sügav ja eluline põhjus. Teisiti ei valitaks ometi sarnane võitlusviis, mis kõigist võitlusviisidest viimne ja hädapäralisem. Ainult mõtlema paneb: kõrgema kooli õpilased, elu kõige täht-

samal ajajärgul, kõige tõsisema sotsiaalse seisukorra juures ja igalt üksikult paljunõudval olukorral, taplevad ja rüselevad külapoisiliste võtetega.

Ning miks ei kuulu sõnakestki nende tegude taga seis-
waist põhjustest, veenetest, algusest ja tõelisest asja seis-
korrast? Vaikimine osutub tihti hääks elukaitse abinõuks. Ent
äärmise võitlusviisi valitud olles ei peaks vaikimine enam
õigustatud olema.

Või on siin tegemist asjadega ja küsimustega, mis üle-
üldse valgust välja ei kannata? See oletus osutubki tõeliseks.
Meil minnakse karvupidi kokku asjade pärast, milledest ava-
likult ei juleta kõneldagi. Meil korraldatakse käsitsi — „löömin-
guid“, rikutakse avalikku korda ja rahu asjade pärast, mis
avalikkuse ette toodud, valguse käes kokku sulavad? Ainult
niisuguse järelduse võiksime teha. Ning sellest nõue: kantagu
asi avalikkuse ette. Siis jõuab vaid õigele erapooletule otsus-
tusele. Sest sarnane teguviis on seks küllaltki tähtis, et siin
seltskonna arvamine vajaliseks eeltingimiseks on probleemi
lahendusele. Või seletuvad need teod teistsugustest sisemistest
sundidest. Ma saan aru, kui niisuguste tegudega esinesid tihti
meie saksa võsud, kes olid üles kasvanud teistsuguseil teil; kes
kogu aeg kunni keskkooli lõpetamiseni äärmise kinnise järe-
valve all, iga sammu pääl kõiksugustest kasvatajaist, kodukooli-
õpetajaist seuratud olles, neist vabanedes kaldusid mitmesugusele
roppusele, madalusele, ja pohmelustundidel said korda alatimate
asjadegagi. Meil peaks see asi siiski pisut teine olema. Mõel-
dagu seda vahet meie ja nende vahel. Ma arvan, et kõik meie
inimesed midagi sarnast juba korra läbi teinud, olgu siis küla-
tänavail, valla- ehk kihelkonnakoolis. Ning seepärast peaks
loomulikult sellest loobuma. Ja kui tahaksime ikkagi nii „burshi-
likud“ olla, siis peaksime katsuma vähemalt niisuguste asjadega
maha saada, mida me enne teinud pole. Külapoisilikult kakel-
nud oleme vist kõik enne. Musta töökuue asemel uue fraki
selga ajades peaksime ka kehalikust kohmakusest valla saama.

Või läheme ka frakis metsa puid raiuma? Ent meil on
ikka oma isesugune edevus!

Üheks kõige tähtsamaks nõudeks meie korporatsioonides
ja seltsides iga uue liikme käest on võimalikult kindlam „suu
kinnipidamine“, piinlikult vaikimine tõeliste nähtuste kohta.
Ei ükski hääl tohi väljapoole konvendi ruume. Ainult sel moel
on mõeldud alal hoida ja elus pidada vanu traditsioone, ainult
see võimaldab kõiksuguste orgiate korraldamise. Ning „vilist-
laskogudele“ on see harilikult kõige meelepärasemaks punktiks.
See tagab, et „pahad laimud“ nende „vagadest tegudest“ ei
midagi saaks. Siin on võimaldatud korraldama asju, milliseid
avalikult ei juleta, ning mis väga kardetavad sotsiaalse „mina“
langusse viimise pärast. Siin võidakse ka „vanapaganal“ enesel
sarved pääst kända.

Võib kahtlemata öelda, et sarnane kinnisus on üheks tähtsamaks praeguse seisukorra toeks. Ent seda on ka kerge taibata, et see nii olema ei peaks, ja kui ta nõnda tõeliselt on, siis osutab see mingisuguste „mustade“ asjade päale. See on selle paha nähtuse hääkül.

Ärgu olgu meil seepärast asju, mis kardavad „valgust“!
„Tooge valge ette valus koht ning ta saab terveks“.

Alfred Koort.

Üliõpilaskond ja karskusküsimus.

Mida rohkem on inimene vajmliselt arenenud, mida iseteadlikum ja haritum ta on, seda enam juhivad ta tegevust selge käsitus mitmesugustest elunähtustest, seda vähem laseb ta enese elusuhtumist määrata välistel asjaoludel, üldarvamisel, kommetel, harjumustel jne., mis võivad õige tihti vastolus olla parema arusaamisega ja sügavama vajadustundega.

Üliõpilaskond, ühes akadeemilise intelligentsiga, peaks esitama selt seisukohalt kõige rohkem arenenud osa rahvast, kõige tõsisemat, vabamat, autonoomsemat moraali ja elukäsituse suhtes. Üliõpilaskond ja akadeemiline intelligents peaks olema mõõduandvaks jõuks meie seltskonnas, kes määraks ära normaalse, ühiskonna arenemist soodsustava üldarvamise.

Nii peaks see olema kõigis ühiskonna eluküsimis, nii ka karskusküsimuses, mida viimase aja kogemused sunnivad pidama üheks tähtsamaks küsimuseks meie rahva elus.

On see aga nii? Ma ei eksi, tõendades, et suuremal hulgal juhtumistel mitte, vähemal küll. On ju meie üliõpilaskonnas kahtlemata karskusmeelseid, kuid nad pole senni suutnud organiseeruda ega omi jõude mobiliseerida. Et nad seda ometi kord suudaksid!

Suurem osa meie üliõpilaskonnast on aga kas ükskõikne karskusküsimuse vastu, või lausa joomissõbraline. Kui palju on viimaseid ja mil määral praegused üliõpilasorganisatsioonid joomist soodsustavad, selle kohta puuduvad mul kahjuks täielikumad andmed. Kõige järele otsustades aga mitte vähesel määral.

Kas tohib see nii olla, nii jääda? Kas tohib suurem osa meie üliõpilaskonnast olla tagasikiskuvaks jõuks meie rahva arenemisel? See oleks kuritegu meie rahva tuleviku vastu, mida ka teadmatusegagi ei saa vabandada, sest akadeemia kodanikkudel peaks juba teadmisi olema alkoholiküsimuse kohta. Andeks andmata on, kui nad selle küsimuse kohta pole seisukohta võtnud ehk kui nad selle seisukoha on lasknud määrata kõrvalistest asjaoludest ehk oma enese nõrkusest. Kõrgema haridusega inimesed, kes nii lasevad oma ilmavaate kujuneda, on sisemiselt orjad, olgugi akadeemia kodanikkude mantlites.

Tahaksin loota, et meie akadeemia kodanikud end sisemiselt tõepoolest vabadena tunneksid, selle sisemise vabadustunde enese juures täiele maksvusele aitaksid ja nii hästi eneste keskel kui ka omas ümbruses õhkkonna looksid, kus sisemine vabadus tõepoolest võib valitseda.

V. Ernits.

Üliõpilaste selts „Sport“.

Selts on asutatud juba 1908 a., kuid oli sunnitud 1918 a. oma tegevust ajutiselt katkestama, sest üks osa liikmeid rändas ära Venemaale, kuna Eestisse jäänud osa suuremalt sõjaväes teenis ja laiali oli sõitnud. Nõnda seisis asi kunni s. a. sügiseni, kus vanemad liikmed sõjaväest vabanesid ja s-i uuesti ellu kutsusid. Vahepeäl on aga S. varanduslikult palju kannatanud: suurem osa spordiabinõudest on laiali kantud ja ära müüdud, millele iseäranis mõned vene soost üliõpilased kaasa aitasid. Varanduse kättesaamiseks on kõik tehtud, kuid raske on loota, et sellest midagi välja tuleb, sest ka siin töötavad tumedad jõud. Kindlasti on aga teada, et üks osa varandust ühele kohalikule spordi seltsile ära on müüdud, kuna teine osa Rostovtsevi kliinikus peidus olla. Järelepärimiste pääle on aga viimastest vastatud, et „Sport'i“ asju sääl ei olla.

Kõige selle pääle vaatamata on s-il siiski suur hulk varandust järele jäänud nagu: kaks võidusõidu paati, raskustõste pommid, lawn-tennise reketid, raamatukogu, lawn-tennise suur karikas j. t. Pääasi aga, mida mitte ei ole suudetud hävitada, on kindel tahtevõim, mis vanemaid „Sport'i“ tegelasi tegevusele on virgutanud.

Eeltuleval talvehooajal avab „Sport“ Botaanika aias vana traditsiooni järele uisutee, mis üks kõige ilusamaist ja korrallikumaist Tartus on olnud. „Sport“ saab omalt poolt kõik tegema, et uisuteed kogu üliõpilaskonnale kättesaadavaks teha. Iseäranis tahab selts talvesporti edendada ja selleks üliõpilastele-sportlastele kõigiti vastu tulla ning korraldada hokeid, ilujooksu kursusi, võidujooksu, suusatamist, kelgusõitu j. n. e.

Juba lähemal ajal kavatseb S. raskejõustikku ja võimlemist organiseerida. Oma liigete hulgas leidub neid küllalt, kes sel alal vilunud ja palju ära teinud on ning juhatuse oma pääle võivad võtta.

Suvisel hooajal, mis veel ees seisab, saavad igakülgsed võimalused kergejõustikis, veesportis ja lawn-tennises olema. On ju üliõpilaskond kergejõustikus mitmed võistlused toime pannud ja oma võimist näidanud.

Iseäranis tahaksin jalgpalli meele tuletada. Kõigil on veel hästi meeles „Sport'i“ jalgpalli komandod, millede sarnast Tartus ülepää ei ole olnud. Ka mäletame, kui hääde tagajärgedega need komandod Riia politehnikumiga ja Tallinnaga võistlesid.

Meie naisüliõpilased, kas tahate ikka spordist keelduda, nagu see senni on olnud, või tahate ajaga kaasa sammuda? Aeg on küllalt tõsine, et tõsiselt spordi päale mõelda. In corpore sano — voluntas sana! Kas ei igatse ka teie selle poole? Tuletage ainult Soome naisüliõpilasi-võimlejaid meele. Astuge tingimata „Sporti“ ja asutage naisgrupp.

Seltsi liikmeks astumine sünnib teatelehe läbi, mis eestseisusele balloteerimiseks sisse antakse. Teatelehes tuleb ära tähendada S. astuja nimi, elukoht, teaduskond, spordiala ja kahe soovitaja allkirjad. Ühes teatelehega tuleb sisseastumise maks 25 marka ära tasuda. Teatelehed tulevad esialgu saata esimehe nime päale Holmi t. 12. Liikmemaks on sel semestril 50 marka.

Eestseisuses on praegu ksv! ksv! K. Zolk (esimees), Ado Tamm (abiesimees), E. Konno (kirjatoimetaja) ja R. Lange (laekahoidja).

Selts asub edaspidi „Üliõpilasmajas“. Lähemal ajal jõuab sääl remont lõpule ja siis avaneb ka võimalus harjutustega päale hakata.

Ksv! ksv! sportlased, koguge juba aegsasti „Sporti“ timber, et ühisel jõul üliõpilaskonna spordi liikumisele mõjuvalt kaasa aidata.

K. Z.

Toimetuselt.

Käesoleva numbriga algab „Üliõpilasleht“ oma korrapärasest ilmunist kaks korda kuus. Selle numbril väikene maht ning ükskülgne ilme on tingitud kahest põhjusest. Trükkikoja koormatud oleku tõttu oleks saanud käesolev number täielikus suuruses ilmuda alles tuleva nädala keskpaiku, õigugi et ta oli kavatsatud juba 15. novembriks. Et aga üks osa materjali, nimelt üliõpilaskonna korraldusse puutuvad artiklid, osalt oma mõte ning otstarve kaotaksid ilmudes päale 21. nov. koosolekut (väljajätmise võimalus puudub nende laotud oleku pärast) siis otsustas „Üliõpilaslehe“ toimetus ilmutada selle numbril ühepogna-suurusena.

„Üliõpilasleht“ nr. 3 ilmub harilikus suuruses detsembril alguks. — Töö kuhjumise ärahoidmiseks palub toimetus kaastööd võimalikult vara ära anda.

„Üliõpilasleht“

ilmub korrapäraselt 2 korda kuus.

Tellimisehind kuni jõuluni (4 numbrit)

Mrk. 100.

Address: Tartu, Ülikool

„Üliõpilasleht“.

„Üliõpilasleht“

vajab asjaajajat-
üliõpilast.

Teatada kirjalikult toimetusele.

„Üliõpilasleht“ ilmub Tartu üliõpilaskonna aj. keskesituse väljaandel.

Vastutav toimetaja: Peeter Treiberg.

Tegev toimetus: Ann Tamm, Josep Teinman, Karl Peterson.

Toimetuse address: Tartu Ülikool, „Üliõpilasleht“.

Eesti Kirjast. Ühisuse „Postimehe“ trükk, Tartus.